

РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА У РЕГІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМАХ

І.В. Власенко, кандидат економічних наук
Вінницький державний аграрний університет

Спираючись на теорію і практику сучасного економічного районування досліджено проблему розвитку підприємництва у регіональних економічних системах . Розкриті необхідні передумови для успішної підприємницької діяльності. Показано процес сучасного формування малого підприємництва у Вінницькому регіоні

Побудова демократичного суспільства - це стратегічна мета подальшого розвитку України. Починаючи з моменту одержання Україною державної самостійності проходять трансформаційні процеси в економіці. Для того, щоб запрацювали ринкові механізми в Україні, необхідний перехідний період від суто директивних до ринкових методів господарювання . Ситуація перехідного періоду вносить додаткову дестабілізацію у суспільно – економічні відносини за рахунок особливостей умов переходу до ринку: монополізації виробництва, структурної деформації економіки, інфляційних процесів, спаду інвестиційної та інноваційної активності. Вищеназвані чинники на фоні загальної дестабілізації спричиняють кризові явища в значній частині суспільно – економічного життя регіону. В сучасних умовах регіональне управління не вирішує ряд нагальних завдань, пов'язаних з виходом із економічної кризи і стабілізацією економічного розвитку.

Не зважаючи на численні наукові публікації це питання лишається ще досить повністю не з'ясованим [1-5].

Отже, суб'єкти малого підприємництва в умовах дестабілізації економіки, не потребують великих стартових інвестицій, характеризуються швидкою окупністю затрат, більш активні в інноваційній діяльності, здатні за певної підтримки стимулювати структурну перебудову економіки, розвиток економічної конкуренції, сприяти послабленню монополізму, створювати додаткові робочі місця, забезпечувати широку свободу вибору, насичувати ринок товарами і послугами

Метою нашої роботи було вивчити передумови, які необхідні для розвитку підприємництва в регіональних економічних системах.

Дослідження проблеми розвитку підприємництва у регіональних економічних системах спираються на теорію і практику сучасного економічного районування і адміністративно - територіальний устрій країни. Безперечно, функціонування підприємництва в регіональних економічних системах забезпечують відтворювальні цикли виробництва. На нинішньому етапі економічного розвитку України все більш актуальними стають проблеми регіонального розвитку. Відомо, що підприємництво проникає в усі сфери економічного життя суспільства

Підприємництво — поняття багатомістке, широкоаспектне, і розглядати його можна на кількох рівнях. По-перше, абстрагуючись від певного типу виробничих відносин, а пов'язуючи його із загально-економічною стороною ефективності виробництва (підприємництво як фактор ефективності виробництва). По-друге, це «ринковий рівень». Результат підприємництва виступає уже не просто як продукт, а як комерційний ефект, втілений в грошах (прибутку). Умови такого розуміння підприємництва передбачають, що його суб'єкт володіє відповідним набором економічних прерогатив, які дозволяють вести будь-яку господарську діяльність всередині і за межами підприємства. Оскільки кількість таких суб'єктів необмежена, вони вступають між собою в конкуренцію. Економіка, що орієнтується на ринок, — найбільш необхідне середовище (але не єдино можливе) для істинно підприємницької діяльності. По-третє, це рівень власницький. З цієї позиції, основна функція підприємництва — примноження власності, хоч термінологічно власник і підприємець не завжди співпадають.

Вищенаведене дає нам можливість говорити про підприємництво як соціально-економічне явище, яке охоплює широкий спектр суспільних відносин, оскільки тут переплітаються юридичні, психологічні, історичні моменти. Отже, це одночасно: метод господарювання, спосіб господарської поведінки, особливий вид діяльності, спосіб економічного мислення, господарсько-організаційний вид творчості.

Процес формування малого підприємництва у Вінницькому регіоні, поки що повільно набирає темпи. Формується ринкова інфраструктура, без якої не може функціонувати ринок. Створюються інвестиційні компанії і фонди, компанії із страхування підприємницького ринку, аудиторські фірми.

Одержали розвиток такі елементи ринкової інфраструктури, як товарні біржі, комерційні банки, бізнес-інкубатори, регіональні бізнес-центри і фонди підтримки підприємництва.

Однак при цьому реальна підтримка підприємництва з боку держави не достатня. Про це свідчить такий приклад: у 1994р.

недержавний сектор економіки направив у бюджет України 34,4% від загальних надходжень податку на прибуток, а на підтримку розвитку підприємництва держава виділила тільки 0,2% суми отриманого прибутку. Фактично підприємництво України й особливо Вінницька область залишилась на етапі зародження і опинилася поза системою державного управління економікою, поза ресурсним забезпеченням, поза системою підготовки кадрів для нової сфери діяльності.

Розглядаючи розвиток малих підприємств Вінницького регіону за основними видами діяльності, (табл. 1.) то можна констатувати, що спостерігається ріст малих підприємств.

Як видно з таблиці, що у Вінницькій області спостерігався незначний ріст кількості малих підприємств. Так якщо у 1998 році було 5179 підприємств то за 8 років їх кількість збільшилась і становила 7882

Значно збільшилась кількість цих підприємств в сільському господарстві, мисливстві та лісовому господарстві - майже в тричі. Також збільшилось їх кількість в промисловості у оптово – роздрібній торгівлі їх кількість збільшилась майже на 100 одиниць.

Таблиця 1.

Кількість малих підприємств Вінниччини за основними видами економічної діяльності з інтервалом чотири роки

	1998	2002	2006
Всього	5179	6460	7882
Сільське господарство, мисливство та лісове господарство	134	491	807
Промисловість	8	14	1318
Будівництво	913	1211	668
Оптова та роздрібна торгівля; торгівля транспортними засобами; послуги з ремонту	2722	2643	2799
Готелі та ресторани	73	136	173
Транспорт і зв'язок	109	222	282
Операції з нерухомістю, здавання під найм і послуги юридичним особам	476	842	1354
Колективні, громадські та особисті послуги	181	226	267

Примітка: Розраховано за даними Вінницького обласного управління статистики

Значний приріст отримали підприємства напрямку готелів та ресторанів, транспорту та зв'язку, операцій з нерухомістю. Зазначимо, що підприємства будівництва їх кількість не збільшилась а в деякі роки навіть зменшилась у порівнянні з 1998 роком .

Для успішної підприємницької діяльності необхідні такі передумови:

- економічні (які передбачають роздержавлення, приватизацію, демонополізацію господарської діяльності, удосконалення системи управління, формування належної ринкової інфраструктури);

- політичні, під якими слід розуміти стабільність в державі, демократизацію суспільства;

- психологічні, які дають змогу переборення стереотипів мислення, суспільної свідомості, інертності; і, нарешті, юридичні, які забезпечують авторитетність і повагу до законів.

Реалізація підприємницького потенціалу забезпечує сталий розвиток не тільки окремих фірм, але й регіональних економічних систем і економіки держави в цілому.

Нормативно-правова база регулювання регіональним розвитком підприємництва сьогодні є результатом діяльності складної ієрархії органів, які представляють усі гілки і рівні державної влади. У цю організаційну систему на державному рівні входять:

- 1) Президент України, укази якого встановлюють концептуальні напрями державної регіональної політики, коригують механізми міжбюджетних відносин, визначають селективну підтримку окремих регіонів, що до розвитку підприємництва.

- 2) Верховна Рада, що приймає законодавчі акти з регулювання різноманітних аспектів правовідносин у сфері регіонального розвитку;

- 3) Конституційний Суд України, що в своїх рішеннях дає оцінку законодавчої практики органів державної влади, яка, в свою чергу, відповідно до цих рішень зобов'язана здійснювати їх коригування;

- 4) Кабінет Міністрів України, який своїми постановами трансформує загальні законодавчі норми і президентські укази в нормативні приписи конкретних дій міністерств і відомств щодо розробки і реалізації державних програм розвитку підприємництва і регіонів, здійснення фінансової чи іншої підтримки окремих депресивних регіонів тощо;

- 5) Міністерства і відомства, які видають підзаконні нормативні акти, що в інструктивній формі визначають процедурно-технологічні аспекти дій з реалізації відповідних законодавчих норм, документальні форми звітності тощо.

Не менш складна структура органів, що формують правове поле регулювання розвитку підприємництва, склалася і на регіональному рівні.

Думається, що головний системний недолік цієї ієрархії полягає в нечіткому розмежуванні компетенції, повноважень і відповідальності між органами різних гілок і рівнів влади. Неможна не погодитись, що внаслідок їх непогоджених нормотворчих дій формується

неупорядкований, неповний і суперечливий конгломерат правових актів, що ускладнює проведення єдиної регіональної політики.

Отже, вийти із цього критичного стану просто за рахунок збільшення об'ємів законодавчої діяльності та прийняття нових нормативно-правових актів неможливо, оскільки необхідні суттєві якісні зміни. Необхідно принципово переглянути сам підхід до правового забезпечення регіональних аспектів розвитку підприємництва. При цьому, законодавча база повинна формуватися:

- цілеспрямовано, тобто виходячи із попередньо виробленої уяви про конфігурацію правового поля, його якісних і кількісних параметрів;

- комплексно, тобто кожен раз, приймаючи конкретний нормативно-правовий акт, необхідно чітко уявляти його місце в загальній структурі підприємництва і права, забезпечувати їх непротиворічність і взаємозв'язок;

- поетапно, тобто не моментальною заміною чинного законодавства блоком заново розроблених нормативних актів, а поступовим введенням у дію нових законів, внесенням доповнень і змін у діючі акти, відміною застарілих рішень;

- погоджено, тобто забезпечуючи необхідну відповідність законодавчих та інших правових актів, що приймаються на державному і регіональному рівнях.

Вирішення цих завдань можливе лише в тому випадку, коли організація нормотворчого процесу спиратиметься на єдину, підтриману усіма суб'єктами влади концепцію державного регулювання регіонального розвитку підприємництва. Наявність такої концепції, в свою чергу, дасть можливість провести інвентаризацію чинного законодавства, виявити ступінь його відповідності концептуальним вимогам, визначити практичні заходи щодо його упорядкування, тобто оновлення, доповнення і зміни на основі сформованих вище принципів.

Ключовою умовою результативності цієї діяльності є забезпечення ефективної участі всіх суб'єктів державного і регіонального управління в підготовці проектів законів та інших нормативно-правових актів в сфері розвитку підприємництва, що відображають інтереси держави у цілому і окремих регіональних економічних систем зокрема.

Висновки

1. Розглянуті пропозиції не вичерпують усіх можливих напрямів правового регулювання розвитку підприємництва у регіональних економічних системах.

2. Проте вони показують що, з одного боку, реальність такого упорядкування існує, а з іншого - можливість його здійснення

закладена в реалізації ролі держави щодо забезпечення стійкого та збалансованого соціально-орієнтованого розвитку її регіонів.

3. Позитивна роль підприємництва у розвитку регіонів відслідковується і в тому, що воно сприяє раціональному використанню всіх видів ресурсів, оскільки його діяльність завжди пов'язана з ризиком, що заставляє глибоко продумувати альтернативні варіанти для остаточного прийняття рішення.

4. В психологічному плані, підприємництво у регіонах забезпечує високі стимули до праці через усвідомлення свободи в своїй діяльності і одержання особистої вигоди.. Це формування нового типу мислення, нового класу людей, здатних до самореалізації, утвердження і високої відповідальності у своїх вчинках. Державна підтримка має спрямовуватися на реалізацію визначених загальнодержавних і регіональних пріоритетів, створення сприятливого економічного середовища.

Список використаних джерел

1. Дрогунцов С.І., Данілішин Б.М. , Лисецький А.С. і інші. Перспективи економічного розвитку України: Проблеми пошук впровадження. – К; РВПС НАН України, 1999.С. 179.

2. Бабаєв Л.В. Малий бізнес. Ринок і суспільство. _ М.: МП, 2002 . С.12-14.

3. Музика П.М Інноваційні структури підприємницької діяльності в Західному регіоні України (на прикладі Львівської області). -Львів: ПП. "Арал", 2003.-176с.

4. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004-2015 роки) «Шляхом Європейської інтеграції» / Авт. кол.: А.С. Гальчинський, В.М. Геєць та ін.; Національний інститут стратег, досліджень, Інститут економ, прогнозування НАН України, Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції України. - К.: ШЦ Держкомстату України, 2004. С.15- 22.

5. Музика П.М Інноваційне підприємництво в аграрному виробництві України Монографія. -Львів: ПП. "Кварт", 2005. - 306с.

UCC 334.012.64

DEVELOPMENT OF ENTERPRISE IN REGIONAL ECONOMIC SYSTEMS

I.V. Vlasenko,

Leaning against a theory practice of modern economic districts the problem of development of enterprise is explored in the regional economic systems . Exposed necessary pre-conditions for successful entrepreneurial